

Dag mooie Muzen, dag magische eenvoud!

Annemiek Vera

Wijk bij Duurstede, november 2018

Dag mooie Muzen, dag magische eenvoud!

Heel graag wil ik jullie een brief schrijven, ik heb jullie namelijk ontzettend veel te zeggen. Dat ik heel graag en met veel plezier werk met groepen mensen en dat ik dan gebruik maak van werkvormen die in mijn optiek het Muzische in ons activeren. Ik hoop dat dit een brief aan jullie zal worden waarin een ode klinkt aan jullie en aan de magische eenvoud wat een overkoepelde titel is geworden voor de werkvormen die ik afgelopen jaren heb ontwikkeld.

Jeetje, zeg wat komt deze brief moeizaam op gang. Het voelt, ook al heb ik er geen ervaring mee, als stotteren en dan heel lang over de eerste letter doen en dat de rest van de zin als een opluchting komt omdat het hoge woord eruit is. Alleen blijf ik maar haperen bij het eerste woord. Ik ben er al maanden op aan het broeden, aan het bijschaven, aan het afkeuren in mijn hoofd en op papier en aan het proberen en het proberen. Het lukt mij niet. Het voelt als een falen, waarom lukt dit mij niet terwijl ik mij in de dingen die ik maak, die ik onderzoek, mij zo gevleugeld kan voelen? Ik daar zo een gemak ervaar en hier in het starten van de brief naar jullie zo een blokkade? Laten jullie mij hier in de steek? Doe ik iets ongelooflijk verkeerd? Kon ik maar schrijven zoals ik teken, kon ik maar schrijven zoals ik schilder, kon ik maar typen zo gemakkelijk als ik werkvormen bedenk en inzet om bij mensen toegang te geven tot hun bronnen, tot hun creativiteit. Mijn kamer ligt vol met volgeschreven papieren, dummy's, tekeningen, verwonderingen, inzichten en teksten. Wat heb ik veel gedaan afgelopen jaar. Ik wil zo graag inzichtelijk maken wat ik het afgelopen jaar in het lectoraat Kunst en Professionalisering als onderzoek ben aangegaan.

In een aantekening kom ik tegen: *"Ik ben er voor diegene die me oppakken. Ik ben energie. Ik ben een speelbal in een flipperkast, wat ik raak gaat aan, er klinkt geluid en is er licht te zien"*. Deze notitie is gemaakt over wat ik zeg binnenin een opstelling over mijn onderzoek tijdens de werkplaats Muzisch Onderzoek. We gebruiken het opstellen om nieuwe kennis te ontsluiten over ons onderzoek. Ik ben enthousiast over deze manier omdat je door het innemen van een plek binnen een opstelling je kennisgeeft op een andere manier, meer vanuit het invoelen dan via het denken over je onderzoek, het brengt andere inzichten. Ook heb ik natuurlijk veel interesse in het benutten van systemisch werk binnen de kunsten wat ik beschrijf in mijn artikel *"Gevleugeld raken"* in Blad 2016 (musework.nl/image/2016/9/26/blad_compleet_spreads.pdf).

De antwoorden die ik geef op de vragen die mij zijn gesteld in de opstelling ervaar ik een beetje als onlogisch en cryptisch. Zo beschrijf ik dat ik onder mij een plexiglasvloer zie waar ik opsta met onder mij een ondergronds netwerk met ballen, zoals een flipperkast. *"Kom ik in beweging, dan gaan de ballen ook bewegen. Het flipperkast effect."* Ik zeg het allemaal wel heel gemakkelijk, het komt zo in mij op, maar ook ontstaat er een beetje een interne verwarring als mijn antwoord op de vraag is voor wie ik mijn onderzoek doe, luidt: *"Voor de wereld"*. Ik schiet dan in de lach omdat het een beetje voelt alsof ik een missie heb. Dit verwacht me en tegelijkertijd triggert het iets bij mij. Tot dan toe heeft mijn onderzoek alleen binnen de context van de HKU plaatsgevonden. Op zoek naar een nieuwe context buiten de muren van de HKU daar heb ik nog niet over nagedacht. De opstelling heeft een nieuwe vraag bij mij ontketend: Zijn Muzische werkvormen te vergelijken met een flipperkast of geeft mijn manier van werken een flipperkasteffect? En wat is dit dan precies? Wat gaat het mij brengen om mijn ontwikkelde werkvormen in de wereld in te zetten, buiten de context van de HKU? En hoe ga ik dit dan doen?

Onderweg naar huis denk ik aan vroeger en er komt een levendige herinnering naar boven. Hoe ik als kind daadwerkelijk met een flipperkast speelde in de kelder bij mijn opa en oma. Het was de flipperkast van mijn oom Wim. Hij is tot halverwege zijn veertigste bij zijn ouders, mijn opa en oma, blijven wonen en daar waren wij geregeld op bezoek. Als mijn oom toestemming gaf dan gingen mijn broer en ik in de kelder flipperen. Er moest echt geld in en we kregen een beperkt aantal muntjes. De plek waar de flipperkast stond was donker en daarmee kwamen de lichten van de flipperkast intens binnen en door de stilte op de plek klonken de geluiden nog heftiger. Daar stonden wij dan met een blos op onze wangen, met open armen op knoppen te drukken van de kast om een bal uit de gaten te houden en het voor elkaar te boksen om het balletje tegen paddenstoelvormige lichtdingen te laten knallen. Het lukte niet altijd goed, maar we vonden het geweldig om te doen. Niet alleen het doen, maar ook het kijken naar hoe de ander het deed, was een genot. We schoten de bal het spel in, we moedigden elkaar aan, we genoten van de lichteffecten en de geluiden, we deelden de teleurstelling als de bal al snel in een gat terecht kwam, we deelden het plezier van het doen en als het lang goed ging voelden we ons allebei een winnaar, ongeacht wie het succes daadwerkelijk toebehoorde. De magie van het spel betoverende ons en maakte ons gedreven spelers en toeschouwers.

Ook denk ik na over mijn opstelling en over mijn makerschap, mijn onderzoek. Ik ben docent en ik ben kunstenaar. Het is voor mij vanzelfsprekend dat ik schilderijen maak die de wereld ingaan, daar ligt mijn drive, daar werk ik voor als kunstenaar. Via mijn schilderijen maak ik visueel wat ik met de wereld wil delen, wat ik in de wereld wil brengen. Waarom vind ik het antwoord op de vraag naar mijn onderzoek, dat ik het voor de wereld doe, dan onverwachts en

vreemd? Omdat ik mij niet eerder heb afgevraagd wat de waarde van deze vormen kan zijn erbuiten? Hoe komt het dan dat ik deze bedenken en doe met studenten binnen de context van de HKU en niet verder kijk dan dat? Is mijn docentschap niet ook een vorm van kunstenaarschap? Dat geloof ik namelijk wel. Wat zal er gebeuren als ik het zo ga zien en ik mijn werkvormen naar buiten breng, net als mijn schilderijen, wat zal dit brengen? Een wisseling van context geeft altijd nieuwe inzichten op hetgeen wat je doet dat heb ik al eens ervaren door de methodiek Return-to-Sender in het bedrijfsleven als werkvorm te geven. En daarmee komen er ook altijd nieuwe vragen op: Is het mogelijk om de Muzische werkvormen die ik heb ontwikkeld te doen met 'niet-makers', met mensen die geen kunstenaar zijn? Al heel gauw zie ik een manier voor me om dit in gang te zetten; ik ga een groep vrouwen buiten de kunstwereld uitnodigen in mijn atelier en ik organiseer voor hen Muzische avonden.

En zo geschiedde. In januari 2018 zitten we met totaal tien vrouwen in een kring in mijn atelier. Het zijn negen vrouwen die bij mij in de buurt wonen. Ik ken ze niet allemaal even goed. Ik start met de Connecting Conversation als vorm deze is niet van mijn hand maar wel een krachtige vorm om elkaar door middel van een meegebrachte bron en een gesprek met een tijdsstip te leren kennen. Het is een prachtige avond. Iedereen is diep geraakt en schrijft aan het einde een korte reflectie welke we met elkaar delen aan het einde van de avond. Er treedt voor mijn gevoel een vorm van makerschap op, door het maken van een gesprek wat voor hen onbekend was, door het schrijven van een reflectie. Dat doen ze eigenlijk niet vaak op zo'n manier. Het was goed.

Ik besluit elke maand een Muzische avond te organiseren en heb er tot nu toe acht georganiseerd en gegeven. Ik zou ze allemaal kunnen beschrijven, elke avond was het beschrijven waard! Het zijn hele dierbare avonden voor ons allemaal geworden. Ik wil een aantal waardevolle momenten aanhalen in deze brief. In februari hebben we mijn schilderijen opgesteld. Voordat we hieraan begonnen deden we een oefening om te ervaren wat systemisch werk is en hoe opstellen werkt. Vervolgens deden we een oefening om het representant zijn te ervaren. Daarna stelden we schilderijen van mij op. Deze zijn uitgeprint op een A4 karton en daar werd dan blind een werk uit gekozen. Deze werd zonder dat de afbeelding zichtbaar was neergelegd en een voor een namen we plaats 'in' het werk. De sensaties en woorden die opkwamen werden verteld en opgeschreven. We maakten kennis met het werk zonder het te zien, het werd invoelend gezien. Er werden kleuren gezien, er kwamen woorden op en er kwamen beelden op, soms een beschrijving van een setting, er werden een uitdrukkingen geven via lichaamstaal en uitgesproken houdingen gekozen. We stelden de representant van het werk vragen en degene kon vrijwel altijd tot haar grote verbazing antwoord geven. Dat allemaal was al heel mooi om met elkaar te zien en te ervaren. Voor mij was het te gek dat de meiden (mijn

buurvrouwen) zo geconcentreerd in mijn werk stonden en de randen van het werk intern, in zichzelf aan het aftasten waren. Alles ging met een hele sterke focus, rust en precisie. Een manier waarop mensen die mijn werk normaal zien gewoon via het netvlies, niet eens de tijd voor nemen. Zodra we de beeltenis van het schilderij zagen, kwam er een zucht als blijk van herkenning bij de een wel wat sterker dan bij de ander. Deze vorm liet ons in gezamenlijkheid een verdiepende manier van waarnemen ervaren. Het werk was intern al gezien door ons en nu het zich voor het eerst in uiterlijke zin toonde, was dit beeld voor ons als een tweede ontmoeting in plaats van een eerste, we kenden het werk al. Sofie schrijft over deze avond: *“Wat is het toch moeilijk om je hoofd uit te schakelen en te voelen. Voel ik dit nu echt of hou ik mezelf voor de gek? ... Wonderbaarlijk om te zien wat je allemaal kunt voelen zonder direct het schilderij waar te nemen”. Veroni schrijft: “Voelen – uit je hoofd – je hoofd uit, je blik verder, gestuwd door iets. Echt contact. Verder kijken”.*

De dames vonden het een waardevolle manier om het voelen te oefenen en een hele bijzondere manier om in contact te komen met mijn werk. Voor mij als kunstenaar was het een prachtige manier en volgorde om een werk te introduceren. En voor mijn onderzoek komen hier meerdere dingen samen, mijn interesse in het systemisch werk, mijn kunstwerken als tool inzetten en de betekenis van de informatie die vrijkwam heeft voor mij als kunstenaar. Er werd op zo'n andere manier contact gemaakt met het werk.

Zo hebben we ook een avond alle negen muzen opgesteld. Dit was ook een hele mooie avond. Onder onze stoelen lagen in enveloppen de namen van de muzen. We wisten niet welke naam van de muze onder de stoel lag en namens plaats in de stoel. De stoel representeerde daarmee een muze en wij namen plaats. We zaten daar dan in stilte en schreven op wat er bij ons voorbij kwam. Dit alleen al had voor mij iets van een voorstelling of een waardig ritueel wat mijn makerschap inspireerde.

Nadat iedereen in de negen stoelen had plaatsgenomen en representant zijn voor elke muze had ervaren, gingen we over naar de bekendmaking van elke muze. Eerst las iedereen per stoel op wat ze had opgeschreven of getekend en daarna opende we de enveloppe. Het was wederom een prachtige manier om op een diep niveau te werken met de muzen en met hen kennis te maken. Voor mij bracht dit het inzicht dat de muzen echt in iedereen aanwezig zijn. Mijn tekeningen waren zo raak en kloppend dat ik er zelf een beetje beduusd van was. Voor de andere vrouwen was het geraakt zijn dat zij zelf ervaren ook magisch en dit bracht dan een golf van verwondering met zich mee. We trokken de conclusie dat als we ons meer openstellen voor ons voelende deel dat er dan heel veel informatie beschikbaar is, dat twijfel dan weg is en dat we beroep kunnen doen op de wijsheid en de muzen in ons zelf.

Al zoekend tussen mijn stapel papieren kom ik een tekst tegen welke ik in zestien minuten schreef, met de werkvorm 'Magische Eenvoud: Woorden als schelpjes' welke ik afgelopen jaar voor het eerst insprak als een soort van Podcast. Samen met Niek Pronk was het een uiting van een zoeken naar hoe we de werkvormen die ik ontwikkel, vast kunt leggen om vervolgens de wereld in te brengen. Hier ligt namelijk de vraag ten grondslag of het belangrijk is dat je mensen door de werkvorm heen leidt. Dat doe ik namelijk altijd als ik de vorm geef, ik leid de groep door de stappen heen, ik creëer de voorwaarde(n) en zet de regels uit zodat het 'magische' waar ik over spreek, kan ontstaan. Op de site van Muse-work staan uitgeschreven werkvormen welke als een handleiding dienen. Wat werkt en goed is, maar waar ook dingen niet bij aanwezig zijn waar Niek mij op attendeerde, namelijk dat er in een stem een nieuw soort data meekomt welke niet in een beschrijving zit. In mijn een stem klinkt enthousiasme door en er spreekt overtuigend vertrouwen waardoor je als luisteraar nieuwsgierig raakt en de vorm wel wilt doen. Ook is het makkelijk te volgen omdat ik je er letterlijk doorheen praat. "Woorden als schelpjes" heb ik al veel gedeeld, met studenten en tijdens mijn Muzische avonden met mijn buurvrouwen. Beiden waren onder de indruk van de teksten of gedichten die zij moeiteloos schreven. Ik heb er veel goede reacties op gekregen. Studenten die het moeilijk vinden om te schrijven of om woorden te vinden bij hun werk zijn blij met deze vorm omdat je op een eenvoudige wijze tot een bezielde tekst komt. Net als ik stoeien zij met hoe geef je woord aan datgenen dat je visueel maakt en niet voor niets in een visuele wereld brengt, in plaats van de woordelijke wereld? Woorden als schelpjes gaat ervan uit dat je niet naar woorden hoeft te zoeken, je moet ze alleen vinden, net als schelpjes. Je moet je woorden zoeken op een plek met veel andere woorden. Dan weet je precies, net als met schelpjes zoeken, welk woord je nodig hebt en welke niet. Je zoekt de woorden niet in je eigen systeem (wat kan stotteren en vastlopen), maar in een (favoriet) boek. En die vorm is misschien helemaal niet zo nieuw, er zijn vast veel schrijvers die het op een soort gelijke manier doen. Het enige wat ik heb gedaan zijn de voorwaarden zo vast te leggen dat deze makkelijk navolgbaar zijn en deze vanwege hun helderheid, een volgorde van handelen, een tijdsloot en regels zo te brengen dat de uitkomst er altijd is en magisch is. Magisch door zijn eenvoud, magisch door de kracht van de woorden, door de inzichten en het gemak waarmee het gaat. Ik kreeg terug dat een begeleidende stem werkt omdat je daardoor de stappen goed kunt volgen en doen, zonder eerst teksten te lezen en je te verdiepen en je af te vragen hoe dan en of je het goed doe. Ik ben zelf enthousiast geworden om werkvormen in te gaan spreken en dat zullen we ook dit jaar door gaan zetten. Deze tekst hieronder heb ik geschreven met de werkvorm Magische eenvoud; Woorden als schelpjes en is een ode aan jullie, de Muzen.

Zien van het (voorheen) onlogische is wat de Muzen mij kunnen brengen. Een combinatie van dromen en verbanden, probeersels en tegenstellingen van kleuren, zo grof en fijnbesnaard zacht.

Hoe zij onze gelaagdheid blootleggen, hoe zij zich tonen in ons eigen experimentele verhaal, waarin ze alle vrijheid hebben om een plek in te nemen ook al was het onderwerp enkel de aanleiding.

Ze grinniken van plezier, de Muzen, als de ruimte zich opent en zij hun eigenheid tentoonspreiden.

Ze laten zien hoe zij ons levensenergie brengen en in beweging kunnen komen waar het bewegingloos was. Ze voelen zich onorthodox materiaal en brengen vorm in het vormeloze. Ze zoeken een weg in ons kleine systeem en brengen inzicht in de menselijke rollen die van kracht verschillen en welke zich volgens de maat manifesteren willen. Waardevol geduldig ligt de noodzaak naast de Muzen te wachten. Om vervolgens als een orkaan alles open te breken, op te schudden en te verkennen wat troost nodig heeft

De Muzen zoeken een rustplaats binnen onze cirkelende ademhaling. Adem in, adem uit. Daar is de rust. Zo stil, zo beeldschoon is die stilte. Dan wordt er een effectieve steekvlam ingeblazen door een van de Muzen. Deze doet een lied ontstaan. De overtuigingskracht galmt zingend uit het vuur. En de vrije ruimte ontspant. Alles is ineens ontwaakt, aangewakkerd, naakt, herkenbaar groot en iedereen is deelgenoot. Dit is het moment dat er een groot geweten ontsnapt, nog even snel. De vrijplaats start met broeden en iedereen kent zijn verantwoordelijkheid. Daarna buigen de Muzen en keren zij terug in de stilte waar ze wachten tot de volgende vlam. Adem in, adem uit.

"Magische eenvoud: de brief van de muze" is een vorm welke ik bedacht voor een avond met mijn buurvrouwen. De uitkomst van de vorm is een brief welke geschreven wordt in verschillende stappen. Het startpunt is een eigen gekozen en meegenomen bron waarmee je jezelf in twee minuten voorstelt. Je deelt wat de bron zegt over jou. Daarna volgen er nieuwe stappen waarvan er een is dat e een keuze maakt uit een serie van mijn schilderijen. De brief die uiteindelijk geschreven wordt, krijg je als het ware van dit schilderij. Het schilderij richt zich in de brief tot jou, als schrijver. Mijn brieven beginnen altijd met "Lieve Annemiek" en eindigen dan met "Liefs van dit schilderij". Het schilderij is een sprekende muze geworden, welke stem krijgt via de brief. De schrijver ervaart zich enkel als ontvanger van de brief en dat maakt deze vorm ook echt heel bijzonder. Het is een vorm die enorm raakt. Elke keer opnieuw ervaar ik grote verwondering over hoe het schilderij, de muze met grote schoonheid en op een diepgaande manier zich richt tot de ontvanger. Het is een brief van de ziel geworden. Het is een vorm waarin het kunstwerk op een andere manier stem krijgt en zich direct verhoudt tot de toeschouwer. De briefvorm is een tool om naar kunstwerk te kijken en een verbinding te laten ontstaan tussen het

kunstwerk en zijn publiek. Zo heb ik deze vorm ook weer doorgegeven aan mijn studenten.

In eerste instantie hield deze vorm op bij het voorlezen van de brief. Totdat ik ging samenwerken met Marleen, een van mijn buurvrouwen die theaterlessen geeft aan particulieren uit Wijk bij Duurstede. Zij nodigde mij uit om binnen deze groep mensen “de brief van de muze” in te brengen en de brief als aanleiding te laten zijn om een personage te ontwikkelen en een theatrale scene hieruit te laten ontstaan. Daarin was de eerste stap om de brief in dialoog te zetten. Twee brieflezers/spelers gaan in het midden van de groep zitten. Zij hebben allebei hun eigen brief in de hand, verkregen vanuit de werkvorm. De eerste persoon start met een zin uit de brief en vervolgens reageert de ander hierop, ook met een zin uit zijn/haar brief. De brieven raken met elkaar in gesprek, ze gaan een dialoog met elkaar aan. Dit performatieve element is zeer krachtig en intens om te doen en om te zien als toeschouwer. Hier wordt voor mij echt ‘het flipperkasteffect’ nog meer leven in geblazen en is deze vorm een van mijn favoriete werkvormen geworden.

De brief aan jullie is dus een eerste brief waarin ik mij tot jullie richt, andere brieven ‘kreeg’ ik van altijd van jullie. En nu ik jullie al best veel geschreven heb, vraag ik mij af of het zo genoeg inzicht geeft in hoe ik mij bewogen heb afgelopen jaar. Het schrijven aan jullie heeft me wel over de blokkade heen geholpen, een brief schrijf ik immers gemakkelijker dan de druk die ik mezelf bij het woord artikel opleg. Het voelt alsof ik het jullie nu vertel en dit werkt goed voor mij. Enerzijds dus wel, anderzijds doet deze brief nog geen recht aan alle werkvormen die er nog meer zijn, zo onder andere ook “Magische eenvoud: de beweging spreekt”. Mijn nieuwe werkvormen worden uitgewerkt en zullen via een podcast of een handleiding op Musework, musework.nl, komen. Magische eenvoud is dit jaar een overkoepelende titel geworden voor mijn werkvormen. Ze zijn zo eenvoudig voor mij om te bedenken, om te doen. Ze brengen een magische ervaring, zoals de flipperkast voor mij als kind magisch was. Ik wil deze overdenking ook met jullie delen:

“Misschien ga ik te ver... misschien is het allemaal niet zo verbonden... Maar stel dat... Stel dat er een onderaards veld is, dat schuift en klikt, zoals een – als metafoor – een flipperkast. Dat als er ergens iets oplicht of aangeraakt wordt dit gelijk impact heeft op alles”.

Ik schreef dit Peter Rombouts afgelopen jaar. De opstelling waar ik jullie over vertelde aan het begin van deze brief en waarmee ik mijn onderzoek startte is een belangrijke metafoor geworden. En afgelopen zomer kwam ik nog tot een mooi inzicht welke ik afsluitend met jullie wil delen. Ik vergelijk de magische eenvoud sindsdien graag met een vliegtuigje dat wij tijdens onze vakantie

kochten. Het is een vliegtuigje van piepschuim. Met heel veel enthousiasme gooiden mijn dochter Bente en ik het de lucht in, opnieuw, weer opnieuw en weer. Het vliegtuig pakte niet, het vloog niet, het bleef maar vallen. Soms vloog het een metertje en dan was het ook klaar. Bijna dachten we dat het een flut ding was en hadden we het afgedankt en weggelegd. Totdat mijn vader zei, die bij ons op bezoek was: “Je moet het niet met de wind mee gooien, maar tegen de wind in. Het vliegtuigje heeft de weerstand van de wind nodig, de vleugels zijn zo gevormd dat het dan opgetild wordt en het zal vliegen”. Oké, dat is het proberen waard. En ja dit klopte! En wat ging ditzelfde vliegtuigje nu ver! Ik vroeg ik mij af waarom zo iets eenvoudigs niet als tip op de verpakking staat. Bijvoorbeeld zo iets van “Gooi het vliegtuigje tegen wind in en gij zult genieten van de vliegkunsten van dit piepschuim miniatuur model”. Het is namelijk voor het vliegtuigje en het spelen ermee de sleutel tot het slagen, de sleutel tot succes. Of het wordt opgetild door de wind en het vliegt, of het stort na een meter de hele tijd neer. Dat, nét dat ene weten en die informatie tot je beschikking hebben en uitproberen, maakt dat je de magische eenvoud ervaren kunt van het vliegtuig of het moet missen. Mijn vader wist hoe het moest, ik wist het niet. Maar ik kon het leren toen ik zijn aanwijzing volgde en het vergrootte ons spelplezier enorm. Het vliegtuigje ademde nu magische eenvoud. En zo werkt het ook met mijn werkvormen, deze werken “tegen de wind in” en zonder de werkvorm mis je voorwaarden, de kennis en de ervaring die hierin liggen en welke het vliegtuigje nodig heeft om lang te kunnen vliegen, om maar even in de metafoor van het vliegtuig te blijven spreken.

Graag deel ik ook een paar citaten uit brieven aan mij over de Muzische avonden van mijn buurvrouwen. Zo schrijft Sofie: *“Wat zie ik echt, wat voel ik echt, hoe ben ik verbonden? ... Door de mooie werkvormen leerde ik bovenstaande en me meer open te stellen voor het leven zelf. En dat alles met elkaar verbonden is en alles met een reden gebeurt.”*

En Wanda schrijft: *“Behalve dat de muzische avonden een heerlijk avondje ‘vrij’ zijn, brengt het voor mij ook bijzondere ervaringen en creatieve verdieping. ... Ik sta er echt van te kijken hoe jij, met jouw werkvormen, ogenschijnlijk gemakkelijk die creatieve verdieping bij ons weet te bereiken.”*

“Blijkbaar is deze magische eenvoud op te roepen en te cultiveren als je er maar voor open staat. Als je dat hokje in je hoofd open kan doen dat ervoor zorgt dat je bij deze krachten kan komen. Zonder dat ik zelf het gevoel heb dat ik ‘het luikje naar mijn hokje’ heb gevonden, heb ik toch ervaren hoe het is om ‘te voelen’ buiten mijn comfort-zone. Wat een bijzondere ervaring. Ik zou het graag echt begrijpen. Ik noem het maar ultra diepe intuïtie. Dat gevoel als je hebt dat er iets niet pluis is; zonder dat daar een echte aanleiding voor is op dat moment. Waar dat vandaan komt, daar komt ook deze ‘wijsheid’ vandaan. Mooi. Prachtig

eigenlijk. We zijn als mens in de tijd geëvolueerd in vele opzichten, maar qua het gebruiken van ons intuïtief vermogen zijn we armer geworden door de eeuwen heen. Zou het niet mooi zijn als we dit weer kunnen ontplooien?“, schrijft Roos aan mij.

En Suus schrijft:

*“Oh muze, mijn spiegel, mijn tegenweten
Op andere avonden, voorafgaand aan deze
Heb ik de ervaring en kracht in jouw wezen
Alomvattend gevoeld en geweten*

*Je bent diepgeworteld, immens ver gespreid
Steeds verder tastend in de eeuwige tijd
Naar wat was, is geweest, en altijd zal zijn
Naar wat is, wat zal komen, volledig in lijn*

*Met hen die er waren
Met dat wat er was
Met al dat wat liefhad
Met al dat er was*

*Je geeft gestalte, aangezicht
Op het doek, in het levenslicht
Achter maskers, uit de schaduw
Gedachten, rafelig en ruw*

*Wat is hier dan, wat is hier echt
Op deze plek, gedacht, gezegd
Gedanst, gevoeld, of opgeschreven
Wat is hier geleefd, voor leven*

*We voelen het, we weten het
Dat wat we nodig hebben
Een kracht of wijsheid, vonk van pijn
Een levensles, een flard van zijn*

*Vol van dromen, angst en kwetsbaarheid
Ben je een meisje en een mens
Haal je uit het binnenin
Een ongekende wens*

Vol van licht en vol van liefde

*Ben je muzisch en meeslepend
Straal je uit je binnenin
Het onbekende weten”*

En zo zou ik verder kunnen gaan want alle vrouwen schreven mij brieven die ik koester en welke mij bevestigden dat de werkvormen enorm waardevol zijn, ook buiten de context van de HKU. En dat de werkvormen buiten de HKU brengen mij zo ontzettend veel heeft opgeleverd. Ik ben tot de conclusie gekomen dat muzen werkelijk voor iedereen toegankelijk zijn als zij zich tonen door de setting die er gecreëerd wordt of door de werkvorm die gevolgd wordt en dat wij allen zijn zoals het vliegtuigje van piepschuim in mijn metafoer. We hebben enkel tegenwind om op te stijgen om ons vervolgens op de kracht van de wind enorm ver te doen vliegen. De tegenwind brengt onze levenservaring naar buiten, legt bezieling bloot, activeert creativiteit en maakt alles dat in ons leeft zichtbaar. Zo schrijft Stephen Fry in zijn boek Mythos (2018): “Vervolgens ging Gaia langs bij haar dochter Mnemosyne, die druk bezig was met onuitspreekbaar zijn. Op het eerste gezicht was ze een buitengewoon oppervlakkig, dom en onnozelen wezen, dat niets wist en nog minder leek te begrijpen. Maar dat was bedrieglijk, want ze werd met de dag slimmer, beter ingelicht en competenter. Haar naam betekent ‘geheugen’, vandaar al die samenstellingen met ‘m(n)emo-’ erin. Toen haar moeder op bezoek kwam, waren de wereld en de kosmos nog heel jong, vandaar dat Mnemosyne nog niet de gelegenheid had gehad om kennis en ervaring op te doen. Naarmate er meer jaren verstreken, zou haar eindeloze opslagruimte voor zintuiglijke ervaringen en informatie haar wijzer maken dan vrijwel iedereen. Ooit zou ze negen dochters op de wereld zetten, de Muzen (pagina 26 en 27).

Dit inzicht brengt, als ik er nu op terug kijk, weer een andere kijk op in mijn lesgeven. Wat ik als docent meer op een onbewust niveau deed, ben ik bewuster gaan inzetten. Ik wil als docent niet druk bezig zijn met bij wijze van spreken ‘de studenten de lucht in te gooien’ in de hoop dat zij wind gaan vangen en een lange vlucht maken als ze de goede wind te pakken krijgen of direct neer storten als hen dit niet lukt. Ik wil zorgdragen voor de tegenwind, de tegenkracht zoals Bart van Rosmalen (2016) dat noemt in zijn boek “Muzische Professionalisering”. Ik creëer steeds bewuster voorwaarden waardoor studenten hun eigen bronnen leren zien en benutten en ervaren hoe zij zelf steeds meer hun eigen tegenwind kunnen opzoeken of zijn en daarmee de beste versie van zichzelf laten opstijgen en een lange prettige vlucht maken op de draagkracht van de wind.

Dag mooie Muzen, ik wil jullie alle negen bedanken voor het afgelopen jaar. Voor de inzichten, voor de verwondering, voor de creatieve levensenergie die velen met jullie hebben ervaren, voor de schoonheid die zich in een lach of een traan openbaarde, voor alle ervaringen die ik met jullie heb mogen opdoen, voor alle tijd die we samen zijn geweest. Ik voel een diepe dankbaarheid en bewondering voor jullie en ik laat gauw weer van mij horen.

Met liefde,
Annemiek Vera